

Behoeftetepeiling ondersteuningsbehoeften van onderwijsprofessionals bij het werken met nieuwkomers in het reguliere basisonderwijs

Onderzoeksverslag LOWAN-PO

Samenvatting

Achtergrond & aanleiding

Nieuwkomers zijn leerlingen voor wie Nederland en de Nederlandse taal nieuw zijn. Een nieuwe taal leren duurt gemiddeld vijf jaar. Gedurende deze periode heeft de leerling (intensieve) ondersteuning nodig. De afgelopen jaren heeft LOWAN-PO de dienstverlening stap voor stap verbreed, zodat scholen nu niet alleen in het eerste jaar, maar in de eerste vijf jaar kunnen rekenen op advies en ondersteuning. Aanleiding voor deze behoeftepeiling: LOWAN-PO ontvangt regelmatig geluiden dat reguliere scholen met één of enkele nieuwkomers handelingsverlegen zijn. Daarnaast maken reguliere scholen minder gebruik van de LOWAN-PO-diensten.

Doel & centrale vraag

Het doel is om systemisch in kaart te brengen wat onderwijsprofessionals nodig hebben om nieuwkomersleerlingen effectief te ondersteunen. Centrale vraag:

Welke ondersteuningsbehoeften hebben onderwijsprofessionals in het regulier basisonderwijs bij het werken met nieuwkomers en wat hebben zij daarvoor nodig van LOWAN-PO?

Methode & doelgroep

Met een anonieme online vragenlijst (bestaande uit open en gesloten vragen), uitgezet via LOWAN-PO-kanalen in september-oktober 2025, is de onderzoeksvraag onderzocht. 565 professionals uit het regulier basisonderwijs namen deel. Resultaten worden gedeeld via studiedagen, website, nieuwsbrieven en social media.

Respondentprofiel

Vooraf intern begeleiders en leerkrachten, aangevuld met schoolleiders, ondersteuners en enkele specialisten, hebben deelgenomen aan dit kortlopende onderzoek. De scholen hebben uiteenlopende aantallen nieuwkomers, waardoor de bevindingen breed toepasbaar zijn.

Kernbevindingen (knelpunten)

1. Professionals weten onvoldoende hoe zij toetsen passend kunnen afnemen en interpreteren voor de nieuwkomersdoelgroep.
2. Veel professionals voelen zich onvoldoende competent om te komen tot een kansrijk

schooladvies voor nieuwkomersleerlingen.

3. Veel onderwijsprofessionals vinden dat ze te weinig kennis hebben over traumasensitief en intercultureel werken.
4. Thuisstalen worden onvoldoende benut en schoolafspraken ontbreken.
5. Niet alle onderwijsprofessionals weten bij wie ze in de regio terecht kunnen met hun vragen.
6. Respondenten geven aan dat investeren in onderwijs aan nieuwkomers vraagt om extra handen en tijd.
7. Onderwijsprofessionals missen praktische tools.
8. Beleid en basisafspraken ontbreken.
9. Samenwerking met zorg heeft mogelijk aandacht nodig.
10. Waar geen scholing plaatsvindt, wordt belangrijke kennis gemist door onderwijsprofessionals.

Positieve signalen

- Scholing die wél gevolgd is, bevat alle door LOWAN-PO geselecteerde cruciale onderdelen.
- Er is een sterke basis voor regionale kennisdeling.
- Professionaliseringsmogelijkheden bij 46% van de schoolbesturen voldoende.
- Veel leerkrachten werken doelgericht en maken gebruik van visuele ondersteuning tijdens instructies.
- Veel onderwijsprofessionals hebben regelmatig tot goed contact met meertalige ouders.
- Hoewel er nog winst te behalen is, is er in veel gevallen een warme overdracht.

Conclusie & vervolg

De uitkomsten laten zien waar teams tegenaan lopen én waar een stevige basis ligt. LOWAN-PO richt zich de komende jaren op het ontwikkelen van passende adviezen en handvatten die aansluiten bij de praktijk, met focus op passend toetsen & kansrijk adviseren, meertaligheid, ontwikkeling en borging van beleid. Daarbij zien we een duidelijke vraag naar praktische, gemakkelijk inzetbare oplossingen. De samenwerking tussen onderwijs en zorg dient verder onderzocht te worden.

Inhoudsopgave

Samenvatting	2
1. Achtergrond & Context	5
1.1 Aanleiding	5
1.2 Aanpak	5
2. Doelstelling & Onderzoeksvragen	5
2.1 Doelstelling	5
2.2 Centrale onderzoeksvraag	5
2.3 Deelvragen	5
3. Onderzoeksopzet	6
3.1 Doelgroep en inclusie/exclusiecriteria	6
3.2 Methode en instrument	6
3.3 Distributie en looptijd	6
3.4 Ethische aspecten en privacy	6
4. Wetenschappelijke verantwoording	6
5. Analyseplan	8
5.1 Kwantitatieve analyse	8
5.2 Kwalitatieve analyse	8
6. Onderzoeksresultaten	8
6.1 Respondentprofiel	8
6.2 Knelpunten	8
6.3 Positieve signalen	10
7. Conclusie en discussie	11
7.1 Conclusie	11
7.2 Discussie	11
7.3 Aanbevelingen	11

8. Literatuurlijst	13
9. Bijlagen	14
9.1 Planning	14
9.2 Vragenlijst (structuur & items)	14
9.3 Open-antwoordanalyse (Q22/Q23/Q29) – samenvatting	14
9.3.1 Samenvatting meest genoemde onderdelen	14
9.3.2 Visualisaties open vragen	15
9.3.3 Citaten uit open vragen	15
9.4.1 Waar lopen onderwijsprofessionals het meest tegenaan?	15
9.4.2 Visualisaties gesloten vragen	16
9.5 Analyse knelpunten op aanbod, kennis en beleid	17

1. Achtergrond & Context

Nieuwkomers zijn leerlingen die recent in Nederland zijn aangekomen en voor wie het Nederlands nieuw is. Dit taalverwervingsproces duurt gemiddeld vijf jaar. Nieuwkomers kunnen om verschillende redenen in Nederland verblijven, zoals asiel, arbeids- of kennismigratie. Ook kinderen zonder geldige verblijfsstatus hebben recht op onderwijs. Sommige nieuwkomers hebben een Nederlands paspoort.

1.1 Aanleiding

LOWAN-PO ondersteunt scholen en besturen in het funderend onderwijs door te adviseren, verbinden en presenteren, in samenwerking met gemeenten, samenwerkingsverbanden, hogescholen, universiteiten en ketenpartners. In het verleden richtte LOWAN-PO zich vooral op de eerste periode (ongeveer 1,5 jaar) dat een nieuwkomer in Nederland was en met name op speciale taalvoorzieningen. Sinds de uitbreiding van LOWAN-PO in 2022 heeft de dienstverlening zich verbreed naar alle scholen met nieuwkomers in de eerste 5 jaar. Dit sluit aan bij de visie die beschreven staat in Ruimte voor nieuwe talenten (LPTN, 2017). Deze gaat uit van het meerjarenmodel in drie fasen voor het leren van een nieuwe taal.

Uit het SEO-rapport 132 (2024) blijkt dat reguliere basisscholen met één of enkele nieuwkomers echter nog minder gebruikmaken van LOWAN-PO en dat ons aanbod niet altijd aansluit bij hun praktijk, terwijl de ondersteuningsvraag op reguliere basisscholen juist groot is. In dit onderzoek brengen we systematisch de ondersteuningsbehoeften met betrekking tot ondersteuning van nieuwkomersleerlingen van onderwijsprofessionals in kaart, met als doel het aanbod van LOWAN-PO gericht te verbeteren voor het reguliere basisonderwijs.

1.2 Aanpak

In de periode september – oktober 2025 heeft LOWAN-PO een vragenlijst en een samenvatting van een literatuuronderzoek voorgelegd aan professionals werkzaam in reguliere basisscholen. Daarmee peilden we welke ondersteuningsbehoeften zij hebben met betrekking tot de ondersteuning van nieuwkomersleerlingen bij hen op school.

De vragenlijst werd door 565 (n=565) onderwijsprofessionals ingevuld. Deze behoeftepeiling brengt knelpunten in kaart en geeft inzicht in zogenaamde zelfscores van kennisniveaus en behoeften van onderwijsprofessionals. De data bestaan uit antwoorden op gesloten vragen en een analyse van open antwoorden.

2. Doelstelling & Onderzoeksvragen

2.1 Doelstelling

Met deze behoeftepeiling brengt LOWAN-PO systematisch de ondersteuningsbehoeften van onderwijsprofessionals in kaart, met als doel het aanbod van LOWAN-PO gericht te verbeteren voor het reguliere basisonderwijs. Subdoelen hierbij zijn:

- Inzicht krijgen in welke kennis en vaardigheden onderwijsprofessionals hebben (expliciet: hoe zij dit zelf beoordelen) of die zij nodig hebben.
- Inventariseren van ondersteuningsbehoeften en de vorm van ondersteuning.
- Inzicht verkrijgen in school- en bestuursbeleid rondom nieuwkomers.
- In kaart brengen van samenwerking en netwerken met betrekking tot nieuwkomers rondom scholen.

2.2 Centrale onderzoeksvraag

Wat hebben onderwijsprofessionals in het reguliere basisonderwijs nodig om nieuwkomersleerlingen effectief te ondersteunen?

2.3 Deelvragen

- Welke opleidingen of cursussen zijn gevolgd en waar is behoefte aan?
- Over welke didactische en pedagogische vaardigheden beschikken professionals, en waar liggen ontwikkelpunten?
- Welk beleid is aanwezig op school- en bestuursniveau, en wat ontbreekt?
- Met welke partners wordt samengewerkt, en waar zitten hiaten?
- Welke praktische tools, formats of vormen van begeleiding worden het meest gevraagd?

3. Onderzoekopzet

3.1 Doelgroep en inclusie/exclusiecriteria

Hieronder is beschreven voor welke doelgroep de vragenlijst was bestemd (inclusiecriteria) en voor wie niet (exclusiecriteria).

Inclusie, deze vragenlijst is voor: Onderwijsprofessionals werkzaam in het regulier basisonderwijs, waaronder leerkrachten, intern begeleiders/kwaliteitscoördinatoren, directeurs en leerkrachtondersteuners/onderwijsassistenten.

Exclusie, dit onderzoek is niet voor: Professionals werkzaam in taalscholen, taalvoorzieningen of taalklassen (type 1, 2 of 3), evenals in het (voortgezet) speciaal onderwijs (GO/S(B)O).

3.2 Methode en instrument

Via verschillende kanalen, zoals de nieuwsbrief en LinkedIn, expertisedelers, congressen en verschillende netwerken is de vragenlijst onder de aandacht gebracht. Via een anonieme online vragenlijst, kon men deelnemen.

De vragenlijst omvatte open en gesloten vragen rond de volgende thema's:

- Algemeen (functie, aantal nieuwkomers)
- Kennis
- Vaardigheden
- Schoolbeleid
- Samenwerking
- Open vragen

De eerste resultaten werden gepresenteerd op de LOWAN-PO-studiedag voor intern begeleiders, kwaliteitscoördinatoren en directies op 24 november 2025. Daarnaast worden de onderzoeksresultaten via onze website, nieuwsbrief en LinkedIn gedeeld.

3.3 Distributie en looptijd

De vragenlijst is verspreid via de communicatiekanalen van LOWAN-PO, netwerken van samenwerkingsverbanden, gemeenten, schoolbesturen en sociale media.

De vragenlijst stond open van 2 oktober tot en met 17 oktober 2025.

3.4 Ethische aspecten en privacy

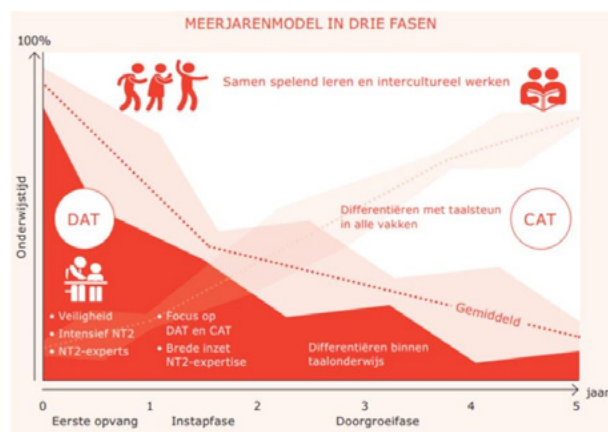
Deelname aan het onderzoek was volledig vrijwillig en anoniem. Er zijn geen herleidbare persoonsgegevens verzameld. De rapportage is geaggregeerd en open antwoorden zijn geanonimiseerd. Dataverwerking en -opslag zijn uitgevoerd volgens de richtlijnen van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG).

4. Wetenschappelijke verantwoording

De vragenlijst is ontwikkeld op basis van een theoretisch kader dat inzichten uit tweedetaalverwerving, meertaligheid, traumasensitief onderwijs en onderwijsbeleid integreert.

Taalverwerving in fasen

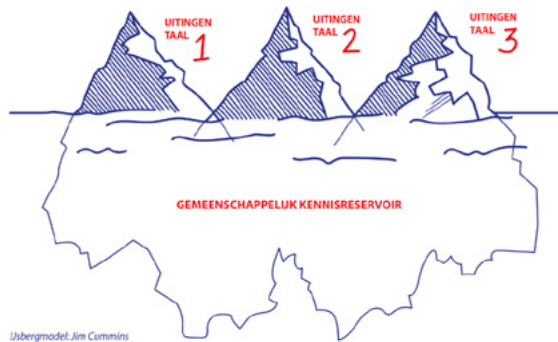
Het leren van een nieuwe taal verloopt in drie fasen en duurt gemiddeld vijf jaar. In elke fase zijn andere didactische accenten effectief: woordenschatopbouw, oefenen met spreken, lezen en schrijven, en gerichte feedback. Dit vraagt om een klaspraktijk met een rijk taalaanbod, voldoende taalruimte en gevarieerde oefenkansen (Gibbons, 2002; Hajer & Meestringa, 2020).

Afbeelding 1: Meerjarenmodel L.P.T.N.

Meertaligheid als kracht

Talen versterken elkaar via gedeelde kennis. Het functioneel inzetten van thuishalen versnelt de overgang naar het Nederlands door middel van talensensibilisering (bewustwording) en translanguaging (het inzetten van de thuistaal om Nederlands te leren) (Cummins, 1991; Duarte et al., 2022; Vanherf, 2022).

Afbeelding 2: ijsbergmodel van Cummings

Welbevinden en ondersteuning

Aandacht voor meertaligheid en culturele achtergrond draagt bij aan het sociaal-emotioneel welbevinden van leerlingen. Dit vraagt om samenwerking met ouders, traumasensitief lesgeven, een veilig leerklimaat en geplande, interactieve taalsteun (Coppens, 2021; Goedhart, 2020; Peters, 2021).

Afbeelding 3: model traumasensitief lesgeven Leonie Coppens

Hoge verwachtingen en monitoring

De Inspectie van het Onderwijs benadrukt het belang van hoge verwachtingen en systematische monitoring. De LOWAN-leer- en ontwikkellijnen voor kleuters ondersteunen doelgericht onderwijs in het eerste jaar en kunnen, indien passend, worden voortgezet in het regulier onderwijs. Doel is om leerlingen zo snel mogelijk te laten aansluiten bij leeftijdsgenoten (Inspectie van het Onderwijs, 2021).

Afbeelding 4: LOWAN-leerlijnen regulier

Beleid op verschillende niveaus

Duurzame opvang en onderwijs aan (meerjarige) nieuwkomers vereisen een duidelijke visie en beleid op schoolniveau (taalsteun, meertaligheid, cultuursensitief werken), evenals bovenschools, stedelijk en regionaal beleid en ketensamenwerking (SEO, 2024; Razenberg & Van der Vegt, 2024; Petit et al., 2024).

Afbeelding 5: Regionale samenwerking Sardes

5. Analyseplan

5.1 Kwantitatieve analyse

De resultaten worden op verschillende manier geanalyseerd, namelijk:

- Descriptieve statistiek: aantallen, percentages, gemiddelden (Likertschaal), 95%-betrouwbaarheidsintervallen.
- Segmentaties: functie, schoolcontext (aantal nieuwkomers), gevolgde scholing, aanwezigheid van beleid.
- Kruistabellen en toetsen: voor Likert-verschillen.

Visualisaties: staaf- en stapelgrafieken, cirkeldiagrammen.

5.2 Kwalitatieve analyse

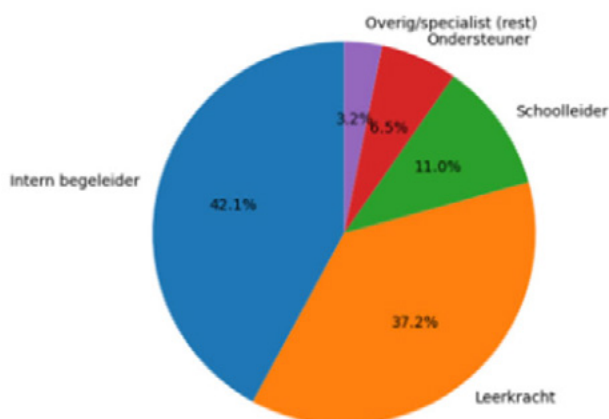
Aan de hand van resultaten zijn de volgende analyses te maken:

- Thematische analyse van open vragen: uitgevraagde thema's (meertaligheid, taalsteun, toetsing, ouders, cultuur, trauma, leerlijnen, beleid, samenwerking).
- Rapportage: top-10 thema's met frequentie, representatieve citaten, zie bijlage.

6. Onderzoeksresultaten

6.1 Respondentprofiel

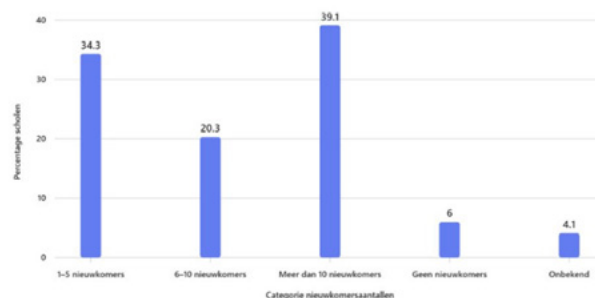
In het onderstaande diagram de respondenten verdeeld naar functie in procenten:

Afbeelding 6: Functieverdeling van respondenten (n = 565).

De groep respondenten bestaat voornamelijk uit intern begeleiders (42,1%) en leerkrachten (37,2%), aangevuld met schoolleiders (11%),

ondersteuners (6,5%) en enkele specialisten. Ze werken op scholen met uiteenlopende aantallen nieuwkomers, waardoor de resultaten van dit onderzoek representatief zijn voor verschillende praktijksituaties (zie afbeelding 2).

Afbeelding 7: Respondenten en aantal nieuwkomers op hun school.

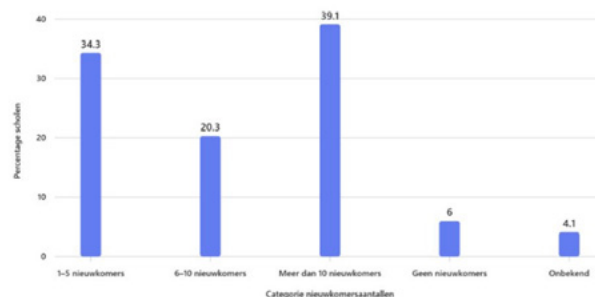
6.2 Knelpunten

Met dit onderzoek hebben we 10 knelpunten op het gebied van werken met nieuwkomersleerlingen in reguliere scholen gedetecteerd.

Knelpunt 1

Professionals weten onvoldoende hoe zij toetsen passend kunnen afnemen en interpreteren voor de nieuwkomersdoelgroep.

Het grootste didactische knelpunt is het passend afnemen en interpreteren van toetsen: slechts 27,9% weet hoe dit moet, terwijl 48,8% dit niet weet. De overige respondenten reageren neutraal. Passend toetsen wordt in open antwoorden 51 keer als knelpunt genoemd.

Afbeelding 8: Passend toetsen in de praktijk.

Knelpunt 2

Veel professionals voelen zich onvoldoende competent om te komen tot een kansrijk schooladvies voor nieuwkomersleerlingen.

Slechts 45,3% voelt zich voldoende bekwaam om te komen tot een kansrijk schooladvies voor

nieuwkomersleerlingen. Dit thema (kansrijk schooladvies) is met 195 benoemingen de meest genoemde ondersteuningsbehoefte.

Knelpunt 3

Veel onderwijsprofessionals vinden dat ze te weinig kennis hebben over traumasensitief en intercultureel werken.

46,7% van de respondenten vindt dat zij onvoldoende kennis hebben over traumasensitief werken, en 45,5% over intercultureel handelen. In open antwoorden wordt traumasensitief werken expliciet benoemd (30 keer).

Knelpunt 4

Thuis talen worden onvoldoende benut en schoolafspraken ontbreken.

19,3% van de ondervraagden zet de thuistaal van leerlingen vaak of altijd in. Meer dan de helft van de respondenten (50,9%) meldt dat er geen schoolafspraken over het inzetten van thuistaal zijn. Thuistaal en ouderbetrokkenheid worden vaak genoemd als ondersteuningsbehoeften.

Knelpunt 5

Niet alle onderwijsprofessionals weten bij wie ze in de regio terecht kunnen met hun vragen.

37,7% van de ondervraagden weet niet bij wie ze in de regio terecht kunnen met vragen over nieuwkomers. Het verbeteren van de vindbaarheid van contactpersonen is 86 keer genoemd als behoefte van respondenten.

Knelpunt 6

Respondenten geven aan dat investeren in onderwijs aan nieuwkomers om extra handen en tijd vraagt.

26,5% van de professionals volgde scholing over nieuwkomersonderwijs. 97 onderwijsprofessionals geven aan structurele behoefte te hebben aan capaciteit en tijd om zich te bekwamen in het verzorgen van onderwijs aan nieuwkomers.

Knelpunt 7

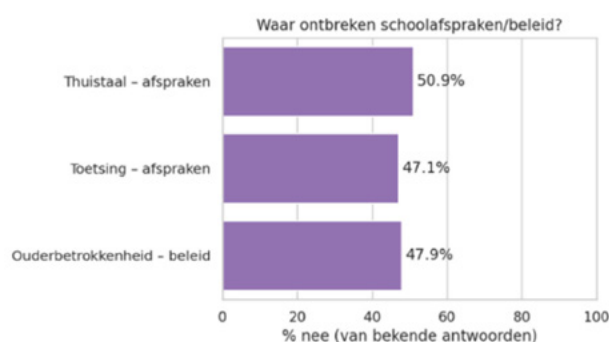
Onderwijsprofessionals missen praktische tools.

Hoewel 67,9% vaak of altijd visuele ondersteuning gebruikt en 52,9% feedback geeft op taaluitingen, missen teams specifieke tools voor nieuwkomers. De behoefte aan materialen en tools werd 60 keer genoemd.

Knelpunt 8

Beleid en basisafspraken ontbreken.

Basisafspraken m.b.t. onderwijs aan nieuwkomers ontbreken vaak: 50,9% heeft geen afspraken over het benutten van de thuistaal, 47,1% niet over toetsing en 47,9% niet over ouderbetrokkenheid.

Afbeelding 9: Ontbrekend beleid in de praktijk.

Knelpunt 9

Samenwerking met zorg heeft mogelijk aandacht nodig.

Slechts 14,7% van de respondenten werkt altijd of vaak samen met (interculturele) zorgpartijen. Of en wanneer intensievere samenwerking met zorg nodig is, moet verder onderzocht worden.

Knelpunt 10

Waar geen scholing plaatsvindt, wordt belangrijke kennis gemist door onderwijsprofessionals.

27% van de respondenten heeft een opleiding of cursus gevolgd over onderwijs aan nieuwkomers. Professionals die scholingsmogelijkheden benut hebben, geven aan dat relevante kennisgebieden volledig gedekt zijn. Het lage percentage scholing verklaart waarom een meerderheid onvoldoende kennis ervaart. Voor meertaligheid vindt 69,1% dat ze onvoldoende kennis hebben, het leren van een nieuwe taal vindt 69% onvoldoende, traumasensitief lesgeven 46,7%, intercultureel werken 45,5% en taalsteun 37%. Het gebrek aan kennis heeft direct invloed op het handelen in de klas. Scholen zonder professionalisering op het gebied van nieuwkomers hebben vaker moeite met: passend toetsen (41% weet niet hoe), kansrijk adviseren (bij 29% lukt dit niet), thuistaal inzetten (51% doet dit of soms of niet).

6.3 Positieve signalen

Uit analyse van deze vragenlijst zijn ook een aantal positieve signalen te destilleren.

Signaal 1

Scholing die wél gevolgd is, bevat alle door LOWAN-PO geselecteerde cruciale onderdelen.

Van de 27% die een opleiding volgde, geeft 100% aan dat deze scholing de juiste thema's behandelde:

- Meertaligheid
- Leren van een nieuwe taal
- Traumasensitief lesgeven
- Interculturele communicatie
- Taalsteun geven

Dit betekent dat bestaande scholingsprogramma's inhoudelijk goed aansluiten bij de praktijk en het in dit onderzoek gestelde wetenschappelijke kader voor kansrijk onderwijs aan nieuwkomers.

Signaal 2

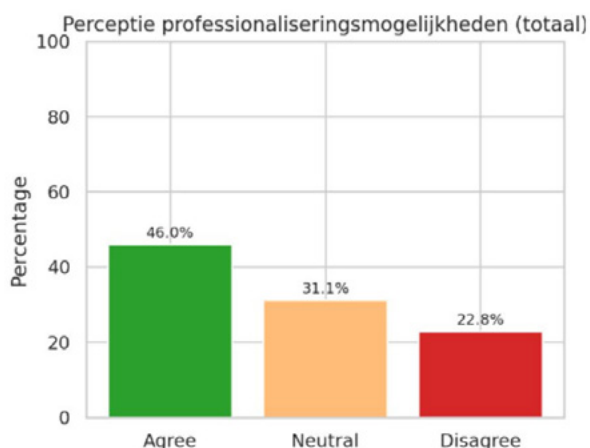
Er is een sterke basis voor regionale kennisdeling.

62% van de respondenten weet bij wie ze in de regio terecht kunnen met vragen over nieuwkomers. Hoewel er op dit punt (bekendheid van regionale contactpersonen en expertisepunten) winst te behalen is, wijst dit percentage ook op de aanwezigheid van een sterke basis voor kennisdeling.

Signaal 3

Professionaliseringsmogelijkheden bij 46% van de schoolbesturen voldoende.

46% van de respondenten vindt dat hun schoolbestuur voldoende professionaliseringsmogelijkheden biedt.

Afbeelding 10: Professionaliseringsmogelijkheden binnen bestuur.

Signaal 4

Veel leerkrachten werken doelgericht en maken gebruik van visuele ondersteuning tijdens instructies.

81% stelt doelen op basis van reguliere leerlijnen, al dan niet gecombineerd met LOWAN-leerlijnen. Ruim de helft van de leerkrachten (52%) maakt gebruik van visuele ondersteuning tijdens instructies.

Afbeelding 11: Aanpak in de praktijk.

Signaal 5

Veel onderwijsprofessionals hebben regelmatig tot goed contact met meertalige ouders.

77% van de respondenten geeft aan regelmatig tot goed contact te hebben met meertalige ouders. Goed contact met meertalige ouders is belangrijk omdat het vertrouwen en samenwerking versterkt, waardoor leerlingen beter ondersteund worden in hun leerproces. Daarnaast helpt het scholen om de culturele en sociale context van het kind te begrijpen, wat leidt tot passend en inclusief onderwijs.

Signaal 6

Hoewel er nog winst te behalen is, is er in veel gevallen een warme overdracht.

53,8% geeft aan dat er een warme overdracht (eenmalig contact of met meerdere contactmomenten) bij instroom van nieuwkomers plaatsvindt. In 20,7% van de gevallen wordt alleen een dossier overgedragen.

7. Conclusie en discussie

7.1 Conclusie

Gezien het aantal respondenten kunnen we afleiden dat reguliere scholen betrokken zijn bij de nieuwkomersdoelgroep. Echter, in de praktijk stuiten scholen op terugkerende knelpunten, waaronder passend toetsen, een kansrijke doorstroom/overdracht, en voldoende kennis rond traumasensitief en intercultureel werken vragen aandacht.

Ook blijken het benutten van thuishalen, de vindbaarheid van regionale ondersteuning, beschikbaarheid van praktische materialen, tijd/capaciteit, beleidsontwikkeling en beleidsborging knelpunten te zijn die naar voren komen.

Tegelijkertijd is er een stevige basis om op voort te bouwen: teams werken veelal doelgericht, hebben goed contact met ouders en er bestaat een basis voor kennisdeling en professionalisering. Er is al veel kennis in de praktijk als basis voor verdieping.

7.2 Discussie

We realiseren ons dat we, ondanks het grote aantal respondenten een grote groep onderwijsprofessionals uit het reguliere onderwijs niet hebben bereikt. De vraag is of de groep respondenten de goede afspiegeling is van alle reguliere scholen en of hun ondersteuningsbehoeften die nu boven tafel komen overeenkomen met die van alle scholen. Het is mogelijk dat de doelgroep die we niet hebben bereikt ook onbekend is met LOWAN en misschien een bredere ondersteuningsvraag heeft.

Daarnaast kan het zijn dat scholen die LOWAN-PO kennen bewust zijn van cruciale thema's en zich bewust bekwaam of juist onbekwaam voelen. Hoe zit dat met scholen die we niet hebben bereikt?

In de vragenlijst vragen we naar kennis en vaardigheden op de cruciale thema's gekozen aan de hand van een literatuurstudie. We bevragen respondenten naar de bekende weg. Maar hoe zit het met de kennis en vaardigheden op meer algemene thema's? We realiseren dat, naast de door ons gekozen thema's, meer algemene thema's als een sterk pedagogisch klimaat, sterk school-klassenmanagement,

adaptief, doelgericht en planmatig werken cruciaal zijn voor een passend aanbod voor nieuwkomers. Met de vragenlijst krijgen we geen zicht op de onderwijskwaliteit van een school en of ondersteuningsbehoeften daardoor uit algemene kwaliteitsvraagstukken voortkomen. Tot slot is het belangrijk te noemen dat onderwijsprofessionals hun eigen kennis hebben beoordeeld en dat we met deze behoeftepeiling geen wetenschappelijke claims doen. Hiervoor is diepgaand en uitputtend vervolgonderzoek nodig.

7.3 Aanbevelingen

LOWAN-PO vertaalt de uitkomsten van dit onderzoek naar haar jaarplannen en verwerkt deze knelpunten én de positieve punten naar handvatten en aanbevelingen voor de praktijk voor de komende jaren. Gebaseerd op de knelpunten kunnen aanbevelingen voor LOWAN-PO zijn:

- LOWAN-PO kan de komende jaren werken aan de ontwikkeling van praktische tools en beleidsadviezen om toetspraktijken te verbeteren.
- LOWAN-PO kan zich de komende jaren (i.s.m. LOWAN-VO en de sectorraden) inzetten om de doorstroom en overdracht op alle scholen te verbeteren.
- LOWAN-PO kan de komende jaren activiteiten (mede) organiseren om traumasensitief- en intercultureel werken meer aandacht te geven en dit ook opnemen in beleidsadviezen voor professionalisering.
- LOWAN-PO kan de komende jaren handvatten en tools bieden om schoolbrede afspraken over functionele meertaligheid, translanguaging en ouderbetrokkenheid te bevorderen.
- LOWAN-PO kan een centrale rol innemen om de aanwezigheid en/of vindbaarheid van contactpersonen en (lerende) netwerken in de regio te bevorderen. Hiervoor kunnen verschillende mogelijkheden verder onderzocht en uitgevoerd worden.
- LOWAN-PO kan zich inspannen om de formatie-, regel- en professionaliseringsruimte van onderwijsprofessionals die zich bezighouden met het onderwijs aan nieuwkomers te vergroten.
- LOWAN-PO kan mogelijkheden onderzoeken om aan de wens van onderwijsprofessionals naar meer praktische materialen te voldoen.

Een belangrijke vraag daarbij is: welke nieuwe tool/hulpmiddel is helpend voor de knelpunten die onderwijsprofessionals nu ervaren?

- LOWAN-PO kan goede voorbeelden delen van korte (model) schoolprotocollen over instroom, overdracht, toetsing, thuistaal, ouderbetrokkenheid en handvatten bieden voor het borgen van bestuursbreed beleid.
- LOWAN-PO kan in elk geval adviseren en informeren over samenwerking met- en doorverwijzen naar (interculturele) zorg zoals JGZ en wijkteams. Ook kan LOWAN-PO adviseren over het opstellen van beleid over wanneer én hoe opschaling plaatsvindt.
- LOWAN-PO kan het belang van scholing over onderwijs aan nieuwkomers breed onder de aandacht brengen.

8. Literatuurlijst

Broekhuizen, M., Van Gils, F., Brasileiro Reis Pereira, I., Slot, E., Kortekaas, J., & Oudega, L. (2024). *Bouwen aan grenzeloos goed onderwijs in de Brainportregio*. Utrecht: Universiteit Utrecht.

Coppens, L. (2021). *Traumasensitief lesgeven: Handvatten voor het onderwijs aan getraumatiseerde kinderen*. Amsterdam: SWP.

Cummins, J. (1991). Interdependence of first- and second-language proficiency in bilingual children. *Language Processing in Bilingual Children*, 70, 89.
Duarte, J., Günther-van der Meij, M., De Backer, F., Frijns, C., & Gezelle Meerburg, B. (2022). *Talenbewust lesgeven*. Bussum: Coutinho.

Gibbons, P. (2002). *Scaffolding language, scaffolding learning*. Portsmouth, NH: Heinemann.

Goedhart, R. (2020). *Ouderbetrokkenheid bij nieuwkomers*. Amsterdam: SWP.

Hajer, M., & Meestringa, T. (2020). *Handboek taalgericht vakonderwijs*. Bussum: Coutinho.

Inspectie van het Onderwijs. (2021). *Onderzoekskader 2021*. Utrecht: Inspectie van het Onderwijs.

De Koning, M., & Verboeket, L. (2025). *Het meerjarenmodel als leidraad: Een nieuwkomersleerling op school*. In *Beter Begeleiden*. LBBO.

Peters, L. (2021). *Talen die de school in komen*. Amsterdam: Lannoo Campus.

Petit, R., Van Schooten, E., Hermans, A., Elshof, D., & Scheltinga, F. (2024). *Nieuwkomers in het regulier onderwijs*. Amstelveen: Kohnstamm Instituut.

Razenberg, I., & Van der Vegt, A. (2024). *Regionale samenwerking bij nieuwkomersonderwijs*. Utrecht: Sardes.

Shiepers, M. e.a. (2024). *Boordevol taal: Didactiek Nederlands voor het kleuteronderwijs*. Gent: OWL Press.

SEO Economisch Onderzoek. (2024). *Ondersteuning aan onderwijs voor nieuwkomers: Evaluatie LOWAN-po 2020–2024*. Amsterdam: SEO.

Taallectoren, L.P.T.N. (2017). *Ruimte voor nieuwe talenten*.

Van der Stap, M. (2012). *Van kerndoel tot leerlijn*. Amsterdam: SWP.

Vanherf, A. (2022). Functioneel veeltalig leren in de klas: makkelijker gezegd dan gedaan? *Tijdschrift Taal*, 21(12), 50–63.

Van Koeven, E., & Smits, A. (2020). *Rijke taal: Taaldidactiek voor het basisonderwijs*. Amsterdam: Boom.

Verhallen, M. (2010). *Taal in andere pakken: Taalonderwijs aan anderstalige leerlingen*. Amsterdam: Boom.

Wouters, E., Van Popta, M., Dekker, S., & Smit, J. (2024). *Meertalige leerlingen ondersteunen in het leesonderwijs*. Amsterdam: Stichting Lezen.

9. Bijlagen

9.1 Planning

Fase, Activiteit, Periode

- Voorbereiding, Finaliseren vragenlijst & pilot, Sept 2025
- Dataverzameling, Uitrol vragenlijst, t/m 10 okt 2025
- Analyse, 2e helft okt 2025
- Terugkoppeling: Rapportage, Samenvatting + website/nieuwsbrief, Jan 2026
- Presentatie studiedag, Nov 2025

9.2 Vragenlijst (structuur & items)

Antwoordschalen (advies):

- Stellingen : 5-punts Likert (1 = Helemaal mee oneens – 5 = Helemaal mee eens).
- Frequentie: 5-punts (Nooit – Zelden – Soms – Vaak – Altijd).
- Kennis/professionalisering: meerkeuze + open "Anders, namelijk ...".

Algemeen

Functie:

- Leerkracht; Intern begeleider/ Kwaliteitscoördinator; Directeur; Leerkrachtondersteuner/onderwijsassistent; Anders, nl. ...

Context:

- Aantal nieuwkomers op school
- Aantal nieuwkomers in de klas
- Hoe verloopt de overdracht in het algemeen?

Kennis

- Opleiding/cursus m.b.t. nieuwkomers (meerdere antwoorden mogelijk): Meertaligheid, (Tweede) taalverwerving / NT2, Traumasensitief lesgeven, Interculturele communicatie, Taalsteun geven, Anders, nl. ...
- Schoolbestuur biedt voldoende professionalisering.
- Ik weet bij wie ik in de regio terecht kan met vragen.

Vaardigheden

- Doelgericht plan vanuit hoge verwachtingen.
- Keuzes in leerstof voor snelle aansluiting.
- Thuis taal functioneel inzetten.
- Visuele ondersteuning tijdens instructies.
- Feedback op taaluitingen geven.
- Gebruik van instrumenten voor doelen (selectie: leerlijnen, observatielijsten, LVS,

LOWAN-leer-/kleuterontwikkellijnen).

- Passend toetsen afnemen en interpreteren.
- Kansrijk schooladvies opstellen.
- Contact met meertalige ouders is goed.
- Samenwerking met (interculturele) zorgpartijen buiten school.
- Open vraag – praktijk (23): Hoe ziet jouw ondersteuning aan nieuwkomersleerlingen eruit?
Open vraag – behoeften (24): Welke vragen of behoeften heb jij t.a.v. onderwijs aan nieuwkomers?

Schoolbeleid

- Beleid over de start van nieuwkomersleerlingen.
- Afspraken over inzet thuistaal.
- Afspraken over toetsafname bij nieuwkomers.
- Beleid om nieuwkomersouders te betrekken.
- Bestuursbeleid over onderwijs aan nieuwkomers.
- Open vraag – netwerk (30): Met welke organisaties werk je samen?

9.3 Open-antwoordanalyse (Q22/Q23/Q29) – samenvatting

9.3.1 Samenvatting meest genoemde onderdelen

Q22 – wat doen scholen in de praktijk (top-6)

1. woordenschat preteaching – 157
2. kleine groep rt – 148
3. visuele ondersteuning – 69
4. doelen lowan – 59
5. thuistaal translanguaging – 48
6. relatie veiligheid trauma – 44

Q23 – belangrijkste behoeften (top-8)

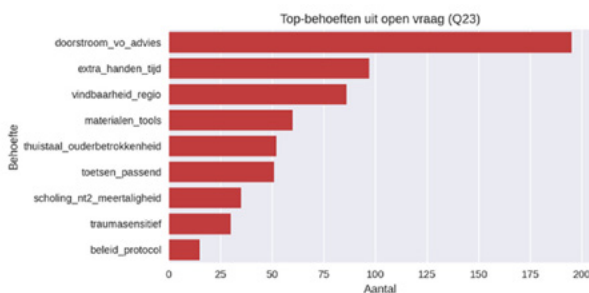
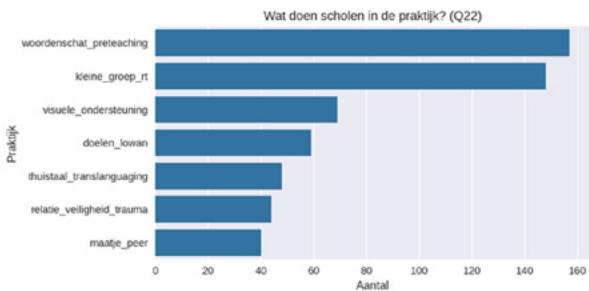
1. doorstroom vo advies – 195
2. extra handen tijd – 97
3. vindbaarheid regio – 86
4. materialen tools – 60
5. thuistaal ouderbetrokkenheid – 52
6. toetsen passend – 51
7. scholing nt2 meertaligheid – 35
8. traumasensitief – 30

Q29 – top samenwerkingspartners (top-7)

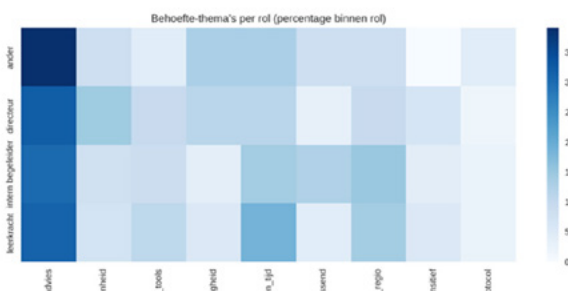
1. Taalschool/taalklas – 28
2. Lowan – 23

3. Samenwerkingsverband – 17
4. Gemeente – 14
5. Vluchtelingenwerk – 11
6. GGD – 8
7. AZC – 5

9.3.2 Visualisaties open vragen

- Praktijken in de klas (Q22)
- Top-behoefte (Q23)

- Behoeften per rol

9.3.3 Citaten uit open vragen

Doorstroom vo advies

"Het helpt als de basis op de taalschool voldoende gelegd is. Dus de behoefte is, voldoende taalvaardig om in de groep mee te kunnen komen."

"Voldoende tijd en budget om hier aandacht aan te blijven besteden. Zodra subsidies worden teruggeschroefd voel je dit, terwijl het aantal nieuwkomers (ook van expats) toeneemt bij ons op school."

"Betere scholing voor regulier onderwijs leerkrachten"

Extra handen tijd

"Leerplan met doelen op maat maken is lastig, ook gezien de beperkte tijd. We spelen nog zoveel andere zaken rond om het draaien van een klas."

"Voldoende tijd en budget om hier aandacht aan te blijven besteden. Zodra subsidies worden teruggeschroefd voel je dit, terwijl het aantal nieuwkomers (ook van expats) toeneemt bij ons op school."

"Handen in de klas (meer ondersteuningsuren) en mensen op school die de moedertaal spreken, zodat er ook beter met ouders gecommuniceerd kan worden."

Vindbaarheid regio

"Hoe pas je hun ondersteuning zo goed mogelijk in in de praktijk waar ook ondersteuning plaatsvindt voor alle andere kinderen (wat is haalbaar?) en hoe zorg je dat je ook uit deze kinderen hoge verwachtingen haalt."

"Ik zou graag een vaste logopedist in school hebben en een klassenassistent die kan helpen met het preteachen. Een studiedag over traumasensitief werken zou voor de leerkrachten van onze school ook een meerwaarde hebben."

"Op dit moment niks, maar een cursus zoals beschreven staat of kennis beschreven staat in de vraagstelling zou ik toch wel fijn vinden voor de toekomst en ook voor kinderen die andere strubbelingen hebben dat je ze sociaal kan ondersteunen."

9.4 Data-analyse gesloten vragen

9.4.1 Waar lopen onderwijsprofessionals het meest tegenaan?

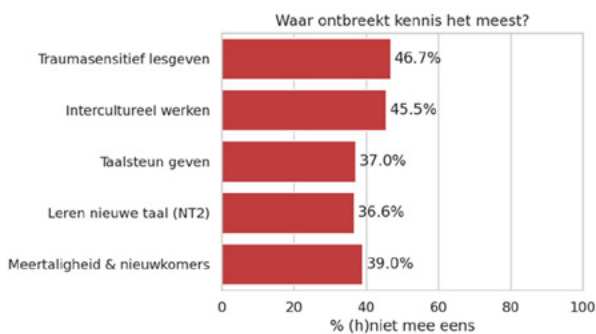
Op basis van de vragenlijstsamenvattingen (n=565) en de kernitems uit het onderzoeksverslag zijn de belangrijkste knelpunten:

- Passend toetsen bij nieuwkomers: 48,8% (h) niet mee eens dat zij weten hoe dit passend af te nemen en te interpreteren is; slechts 27,9% (h) mee eens.
- Kennisdomeinen: traumasensitief (46,7% (h) niet mee eens) en intercultureel werken (45,5%) springen eruit; taalsteun (37,0%), NT2

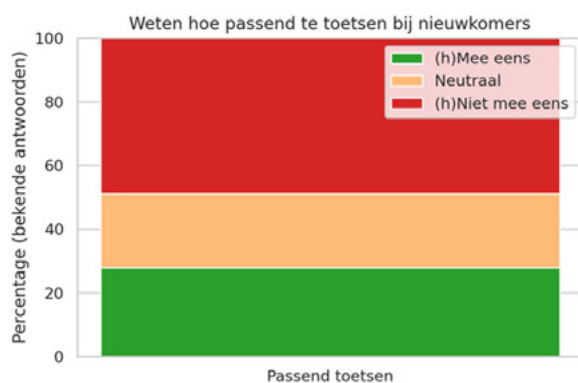
- (36,6%) en meertaligheid (39,0%) volgen.
- Inzet thuistaal: slechts 19,3% doet dit altijd/vaak; schoolafspraken over thuistaal ontbreken bij 50,9% (van bekende antwoorden).
- Samenwerking met (interculturele) zorg: slechts 14,7% altijd/vaak; meerderheid soms of niet.
- Doelgericht/plannen & keuzes in leerstof: ~40% altijd/vaak – veel ruimte voor versterking.
- Scholing: 26,5% volgde een relevante cursus; grote latente scholingsvraag en/of vindbaarheidssissue.

9.4.2 Visualisaties gesloten vragen

- Kennisdomeinen met hoogste weerstand

- Passend toetsen bij nieuwkomers

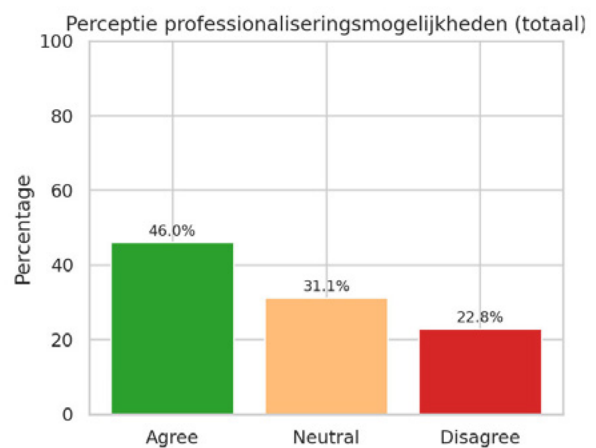
- Vaardigheden – toepassing in de klas

- Waar ontbreken afspraken/beleid?

- Perceptie professionaliseringsmogelijkheden binnen bestuur

9.5 Analyse knelpunten op aanbod, kennis en beleid

Kwalitatief goed onderwijs aan nieuwkomers		
Aanbod	Kennis en vaardigheden	Beleid
		8. Beleid en basisafspraken ontbreken
	1. Professionals weten onvoldoende hoe zij toetsen passend kunnen afnemen en interpreteren.	
	2. Veel professionals voelen zich onvoldoende competent om te komen tot een kansrijk schooladvies.	
	3. Veel onderwijsprofessionals vinden dat ze te weinig kennis hebben over traumasensitief en intercultureel werken.	
		4. Thuis talen worden onvoldoende benut en schoolafspraken ontbreken.
	5. Niet alle onderwijsprofessionals weten bij wie ze in de regio terecht kunnen met hun vragen.	
6. Investeren in onderwijs aan nieuwkomers vraagt extra handen en tijd		
7. Onderwijsprofessionals missen praktische tools		
		9. Samenwerking met zorg heeft mogelijk aandacht nodig
10. Waar geen scholing plaatsvindt, wordt belangrijke kennis gemist door onderwijsprofessionals		